Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

Cofnodi dewis iaith cleifion

Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg wedi datblygu adnodd electronig sydd yn hwyluso cofnodi dewis iaith cleifion mewnol

Medi 2024

Cefndir

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg wedi datblygu ffordd arloesol i gofnodi dewis iaith cleifion yn electronig fel rhan o'i drefniadau i ddelio â llif cleifion trwy ei ysbytai. Mae wedi datblygu system o'r enw 'E-fyrddau Gwyn' digidol, sy'n system weledol i arddangos a rhannu gwybodaeth am gleifion mewnol, rhwng adrannau ac arbenigeddau a darparwyr gofal cymdeithasol.

Beth wnaeth ysgogi newid?

Mae safonau'r Gymraeg yn gosod dyletswydd ar y Bwrdd Iechyd i ofyn i glaf mewnol a yw yn dymuno defnyddio'r Gymraeg i gyfathrebu â'r Bwrdd Iechyd ac i roi gwybod i'w staff sy'n debygol o gyfathrebu â'r claf ei fod yn dymuno defnyddio'r Gymraeg wrth gyfathrebu.

Yn flaenorol, roedd y Bwrdd Iechyd yn ddibynnol ar gofnodion papur wrth gofnodi a rhannu gwybodaeth am ddewis iaith cleifion. Roedd angen defnyddio amrywiol ddulliau i gofnodi dewis iaith y claf, megis nodi hynny mewn cofnodion meddygol, ar systemau cofnodion eraill neu drwy ddefnyddio cardiau neu fagned ochr y gwely.

Gwelwyd bod angen ffordd fwy effeithiol i gofnodi a rhannu dewis iaith cleifion ar wardiau'r ysbytai. Roedd angen ffordd weledol a mwy trefnus o ddelio â llif cleifion a'r holl wybodaeth berthnasol amdanynt, megis anghenion iaith a lleferydd, anghenion dietegol neu hefyd angen ieithyddol.

Sut mae'r E-fyrddau gwyn yn gweithio?

Datblygwyd system electronig 'E-fyrddau gwyn' i gadw manylion am gleifion ar y wardiau. Yn ogystal â gwybodaeth gyffredinol am y claf, mae hefyd yn dynodi dewis iaith y claf yn glir i'r darparwyr gwasanaeth. Mae'r system yn galluogi staff gweinyddol a clinigol i gofnodi bod claf yn siaradwr Cymraeg trwy ddefnyddio symbol baner Cymru a'r

teitl ‘Welsh Speaker’. Mae’r wybodaeth yn weledol ar e-fwrdd gwyn mawr ar y ward i bawb ei weld.

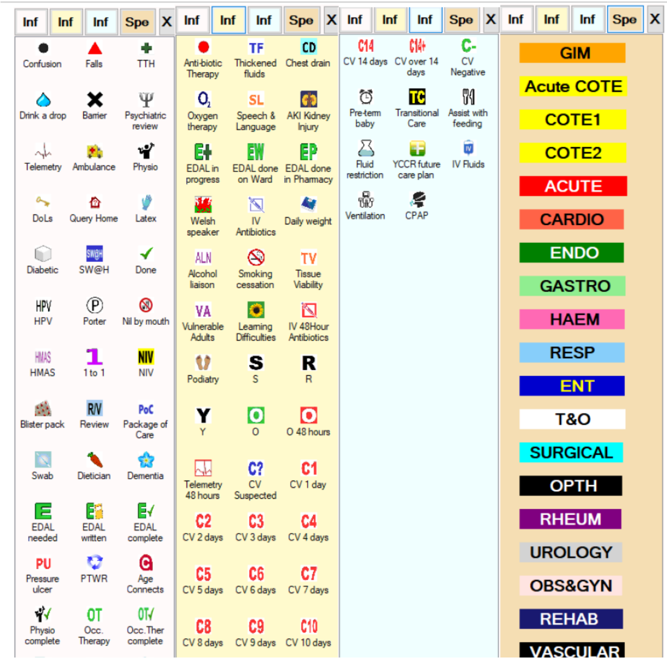

Defnyddir y system ar rhan helaeth o wardiau’r Bwrdd Iechyd erbyn hyn. Mae’r sgrin fawr yn dangos y gwlâu ar y ward gan nodi manylion y cleifion yn glir.

Mae’r system yn galluogi’r canlynol:

- Gall y staff hynny ar y ward sy’n siarad Cymraeg weld y dewis iaith a chyfathrebu gyda'r claf hwnnw yn y Gymraeg, heb orfod gofyn i’r claf beth yw ei ddewis iaith. Mae hyn felly yn hwyluso’r cynnig rhagweithiol
- Gall staff clinigol sy’n cylchdroi trwy’r ward, er enghraifft staff meddygol a therapïau, weld fod y claf yn siarad Cymraeg a defnyddio’r Gymraeg gyda hwy. Gall hyn fod yn ddefnyddiol iawn os oes prinder staff Cymraeg parhaol ar y ward fel staff nyrsio
- Mae modd chwilio hefyd fesul symbol, felly gellid chwilio am unrhyw siaradwyr Cymraeg sydd wedi eu derbyn trwy gydol y system. Gellid defnyddio’r wybodaeth hon i drefnu gofal priodol
- Mae’r e-fwrdd gwyn hefyd wedi ei gysylltu gyda’r system *Electronic Transfer of Care Record*, ac wrth gwblhau hyn rhaid ateb y cwestiwn am angen iaith y claf cyn y gellir ei gwblhau. Mae hyn ei gwneud yn fwy tebygol y bydd modd hysbysu gofal cymdeithasol o anghenion iaith y claf.

Pa hyfforddiant oedd ei angen ar staff?

Mae hyfforddiant cyson yn cael ei roi i staff ar y system gan staff TGCh.

Darperir canllaw i staff ar y system sy'n egluro sut mae'r system yn ffitio o ran y broses llif cleifion yn gyffredinol. Mae hefyd yn cynnig arweiniad a rhagor o wybodaeth gefndirol.

Mae'r Bwrdd Iechyd wedi mabwysiadu polisi ar gyfer y cynnig rhagweithiol ar wardiau cleifion mewnol. Mae'r polisi yn cwmpasu Safon 23, 23A a 24. Mae hyn wedi galluogi'r Bwrdd Iechyd i gynnwys gwybodaeth am yr e-fyrddau gwyn yn y polisi fel rhan o brotocol, gyda chydsyniad y Cyfarwyddwr Gweithredol dros Nyrsio yn dilyn cyfarfod o'n Pwyllgor Ansawdd a Diogelwch.

Beth yw'r manteision?

Mae modd cofnodi dewis iaith yn hawdd ar draws y system ac felly yn sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei chynnig yn rhagweithiol.

Gellir cynnal awdit ar y system, ac ers ei roi ar waith yn raddol ers 2022, mae dewis ac anghenion iaith bron i 60 claf bregus wedi cael ei gofnodi. Does dim amheuaeth bod hyn wedi arwain at ddefnydd uwch o'r Gymraeg gyda'r cleifion. Rhagwelir y bydd hyn yn cynyddu wrth i'r e-fyrddau gwyn gael eu gweithredu ar pob ward.

A fu unrhyw heriau?

Nid yw'r Bwrdd Iechyd wedi profi unrhyw rwystrau na gwrthwynebiad i'r system newydd.

Mae angen parhau i atgoffa staff o'r angen i gofnodi ar yr e-fyrddau gwyn er bod dewis iaith wedi ei gofnodi ar y Welsh Nursing Care Record (WNCR). Oherwydd bod yr e-fyrddau gwyn yn system fewnol, mae'n hanfodol bod dewis iaith wedi ei gofnodi ar y rhain hefyd, yn ogystal ag ar y system genedlaethol hon, er mwyn gweld y manteision a eglurir uchod. Mae gobaith y bydd modd cysylltu'r e-fyrddau gwyn gyda systemau cenedlaethol maes o law.

Pa gyngor fyddech chi'n ei gynnig i sefydliad sydd yn awyddus i wella eu trefniadau i gofnodi dewis iaith?

Lle defnyddir technoleg i weinyddu gwasanaethau o unrhyw fath, maen rhaid cynnwys y gallu i gofnodi dewis iaith. Mae hyn yn hanfodol i allu cynnig y Gymraeg yn rhagweithiol. Os am weld mwy o ddefnydd o'r Gymraeg ac o wasanaethau Cymraeg mae'n rhaid annog staff a defnyddwyr gwasanaeth i newid arferion sydd wedi hen sefydlu. Mae hyn yn hynod wir yn achos pobl bregus. Mae hwyluso'r cynnig rhagweithiol felly yn hanfodol ac mae cofnodi dewis iaith yn rhan o hynny.

Manylion cyswllt

Sefydliad: Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg

E-bost: Ben.Screen@wales.nhs.uk

Swyddog cyswllt: Ben Screen – Arweinydd y Gymraeg